

Erich Fromm, 1900-1980

Kort biografi

Tysk-amerikansk psykolog, sociolog og psykoanalytiker. Fromm var tilsluttet Frankfurterskolen inden han i 1933 emigrerede til USA. Han forsøgte at forene Freuds psykoanalyse og Marx's samfundskritik, og var specielt interesseret i, hvorledes man kunne skabe samfundsmæssig frihed for menneskene. I den forbindelse støttede han tanken om en garanteret borgerløn/basisindkomst for alle.

Dokumentation

Erich Fromm: Det sunde samfund. Hans Reitzel. København 1964. s. 241-242

”For hundrede år siden var det en almindelig overbevisning, at ingen havde ansvar for sin næste. Man antog, - at det blev videnskabeligt ”bevist” af økonomerne, at samfundets love nødvendiggjorde en stor hær af fattige og arbejdsløse til at holde det økonomiske system i gang. I vore dage ville næppe nogen vove at hævde det princip længere. Det er nu den almindelige anskuelse, at ingen bør udelukkes fra nationens rigdomme, hverken ved naturens eller samfundets love. Da rationaliseringer, der var gængse for hundrede år siden, at de fattiges kår skyldes deres uvidenhed, manglende ansvarsfølelse – kort sagt, deres ”synder” – har overlevet sig selv. I alle vesterlandske industrilande er der indført et forsikringssystem, der garanterer enhver et eksistensminimum i tilfælde af arbejdsløshed, sygdom og alderdom. Der er kun et skridt videre til kravet om, at selv om disse vilkår ikke er til stede, har enhver ret til at modtage eksistensmidler. Det ville praktisk talt betyde, at enhver borger kan fordre en sum tilstrækkelig til et eksistensminimum, selv om han ikke er arbejdsløs, syg eller gammel. Han kan kræve denne sum, hvis han forlader sit job på eget initiativ, hvis man ønsker at uddanne sig til en anden slags arbejde eller af en hvilken som helst personlig grund, der hindrer ham i at tjene penge, uden at have nogen bestemt ”grund”. Denne ret bør begrænses til en bestemt periode, lad os sige to år, så man undgår at avle en neurotisk holdning, der afviser enhver form for social forpligtelse.

Erich Fromm, 1900-1980

Dette forslag kan lyde fanatisk, men det ville også vort forsørgelsessystem for hundrede år siden. Hovedindvendingen imod en sådan plan ville være, at hvis enhver var berettiget til at modtage minimumsunderstøttelse, ville folk ikke arbejde. Denne formodning beror på vrangforestillingen om menneskenaturens medfødte dovenskab. I virkeligheden ville der, bortset fra neurotisk dovne mennesker, være meget få, der ikke brød sig om at tjene mere end minimumssatsen, og som ville foretrække intet at bestille frem for at arbejde.

Imidlertid er mistænksomheden over for at system med garanteret eksistensminimum ikke ugrundet ud fra deres standpunkt, der ønsker at bruge kapitalbesiddelsen til at påtvinge andre de arbejdsvilkår, de udbyder. Hvis ingen længer blev tvunget til at tage arbejde for ikke at sulte, måtte arbejdet gøres så interessant og tiltrækkende, at man derved formåede folk til at godkende det. Kontraktfrihed er kun mulig, hvis det står begge parter frit at antage eller forkaste tilbud. Under det moderne kapitalistiske system er det ikke tilfældet.

Men et sådant system ville ikke blot være begyndelsen til virkelig kontraktfrihed mellem arbejdsgivere og arbejderne, - det ville også udvide friheden voldsomt mellem mennesker indbyrdes i hverdagen.

Erich Fromm: At have eller at være. Gad. København 1982 s. 172-173

”Mange af de kapitalistiske og kommunistiske samfunds moderne onder ville forsvinde, hvis man indførte en garanteret årlig indkomst.

Kernen i denne idé er, at alle mennesker, uanset om de har arbejde eller ej, har en ubetinget ret til ikke at sulte og til at have tage over hovedet. De skal kun have så meget, at de kan opretholde livet – men heller ikke mindre. Denne ret er noget nyt i vore dage, selv om tanken er gammel. Kristendommen kræver den, og i mange ”primitive” stammer praktiseres det, at mennesker har en ubetinget ret til at leve, uanset om de gør deres pligt mod samfundet. Det er en ret vi garanterer vores hunde og katte, men ikke vore medmennesker.

Erich Fromm, 1900-1980

Blev en sådan lov gennemført, ville det betyde en kolossal udvidelse af den personlige frihed. Truslen om sult kunne ikke længere tvinge noget mennesker, som er økonomisk afhængig af andre (for eksempel af sine forældre, sin mand eller chef) til underkastelse. Begavede mennesker, som gerne ville ændre livsform, kunne få mulighed for det, hvis de var villige til for en tid at leve i relativ fattigdom. Moderne velfærdsstater har anerkendt dette princip – i hvert fald næsten, hvilket i virkeligheden betyder ”ikke helt”. Et bureaukрати ”administrerer” stadig væk folket, kontrollerer og ydmyger det. Men en garanteret indkomst ville medføre, at der ikke blev krævet ”bevis” for, at et menneske har brug for et enkelt rum og et minimum af mad. Derfor ville der altså heller ikke være behov for et bureaukрати til administrering af socialhjælpen med dens uundgåelige spild og den krænkelser af menneskelig værdighed.

Den garanterede årlige indkomst ville sikre frihed og selvstændighed. Det er grunden til, at tanken er uacceptabel for ethvert system, der er baseret på udbytning og kontrol, specielt de forskellige former for diktatur. Det er karakteristisk for det sovjetiske system, at bare forslag om de simpleste gratis ydelser (for eksempel gratis offentlig transport eller mælk) er blevet kategorisk afvist. Gratis lægehjælp er en undtagelse, men kun tilsyneladende, eftersom man skal opfylde visse betingelser, nemlig at man er syg.

I betragtning af, hvad det koster at have et stort moderne velfærdsbureaukрати kørende, udgifterne til behandling af fysiske og især psykosomatiske sygdomme, kriminalitet og narkomani (som alt sammen stort set er en protest mod tvang og kedsomhed), ville udgifterne til en garanteret årlig indkomst til alle, som ønskede det, rimeligvis være mindre end de nuværende udgifter til socialhjælp. Tanken vil virke uigennemførlig eller farlig for dem, som tror, at ”mennesker er dovne af naturen”. Denne kliché er imidlertid grebet ud af luften. Det er simpelt hen et slagord, som tjener til at rationalisere modstanden mod at opgive følelsen af magt over dem, som er hjælpeløse”.